

Bulletin european

Anul VII, N. 72

Octombrie 1980

Noi Tracii

Fondator: Prof.Dr.Iosif Constantin Drăgan

Al XV-lea Congres mondial de științe istorice

București, 10-17 august 1980

Între 10 și 17 august s-au desfășurat la București lucrările celui de-al XV-lea Congres mondial de științe istorice. Marile teme supuse discuției au fost: “Europa de răsărit, arie de convergență a civilizațiilor”, “Forme și probleme ale păcii în istorie”, “Statele federative și pluraliste”, “Femeia în societate”.

În cadrul secțiunii *Cronologie*, problematica istorică a fost examinată pe perioade cronologice; în ceea ce privește *Istoria antică*, ținem să semnalam că din partea României Hadrian Daicoviciu a prezentat raportul *Dacii și civilizația lor*, prilej de a informa comunitatea internațională a istoricilor de rezultatele cercetărilor românești în acest domeniu; actualitatea acestui raport rezultă și din faptul că el a fost prezentat chiar în anul în care se sărbătoresc 2050 de ani de la crearea statului dac centralizat și independent sub Burebista - vezi relatarea din numărul precedent al buletinului nostru. În legătură cu discuțiile purtate în jurul problemei culturii și civilizației dace reproducem mai jos intervenția prof. dr. J.C. Drăgan.

Organizarea Congresului a depășit cele mai optimiste așteptări; “Ospitalitatea coplesitoare a României - a spus la închiderea lucrărilor d. prof. Erdmann, fost președinte al Comitetului Internațional de Științe Istorică - ne-a permis să avem un congres, a dat impulsuri noi cooperării pașnice pe tărâmul științei noastre, un congres a cărui trăire va rămâne încă multă vreme în memoria noastră”.

INTERVENTIA LA DISCUTII A PROF. DR. J.C. DRAGAN

Domnul Președinte a făcut unele observații privitoare la Daci, arătând între altele că este vorba de istoria unui popor a cărui cunoaștere presupune o foarte strictă specializare. Cu alte cuvinte a vorbit despre Daci cam așa cum s-ar discuta despre Patagonezi!

După părerea mea istoria Dacilor trebuie încadrată, într-o concepție mult mai vastă, în istoria Tracilor; într-adevăr Dacii nu sunt altceva decât cel dintâi din cele 150 triburi trace care populau toată valea Dunării, Carpații, munții Haemus, Anatolia etc. În această perspectivă problema Dacilor se schimbă cu totul și capătă o importanță deosebită pentru studiul istoriei europene în general. Deci nu e vorba de o problemă mărunță, care să fie accesibilă numai unor specialiști cu orizont foarte limitat.

Perspectiva asupra rolului Dacilor a început să se schimbe după primul și mai ales după al doilea război mondial. Teoria lui Vere Gordon Childe potrivit căreia toate marile civilizații s-au dezvoltat pe malurile unui mare fluviu, a atras atenția asupra Dunării, care reprezintă pentru Europa ceea ce Nilul a fost pentru Egipteni, Tigrlul și Eufratul pentru Mesopotamieni etc. Descoperirile arheologice făcute după al doilea război mondial în Bulgaria (vechea Odrizie), în România (vechea Dacie) etc. au furnizat dovezi incontestabile în sprijinul acestei teorii.

Importanța arheologiei pentru reconstituirea fazelor celor mai vechi din istoria unui popor a devenit tot mai evidentă. Astăzi se știe că istoria nu e scrisă numai în documente, pe pergament, papirus sau hârtie, ci mai ales - aici îl citez încă o dată pe Gordon Childe - pe diverse vestigii arheologice: numai 1% din istoria omenirii e consemnată pe hârtie, în timp ce 99% se află imprimată în ruinele de piatră și în alte vestigii străvechi.

Dunărea, leagănul Dacilor, a fost în același timp unul din centrele în care s-a dezvoltat Omul în general și apoi Tracii. Aceștia din urmă și-au părăsit la un moment dat teritoriul de baștină, situat pe cursul Dunării din cauza condițiilor climatice foarte favorabile care au determinat un mare spor de populație. Tracii au emigrat în toate direcțiile:

- spre răsărit, până la Hispanis;
- spre nord, până la Marea Baltică;
- spre sud, unde au ocupat întreaga peninsulă Haemus și Anatolia;
- spre apus, în Italia și Spania.

În legătură cu Spania, țin să arăt că am citit recent cartea "America înainte de Christos" de Barry Fell, unde există un capitol ce tratează despre *Tarshish*, locuitorii orașului Tartessos de lângă Sevilla, care erau înrudiți cu Etruscii și deci cu Tracii. Mărturiile arheologice legate de acest oraș a cărui istorie este parțial învăluită în legendă, au fost studiate și interpretate în 1923 de Schulten, acest Schliemann al Occidentului. Locuitorii orașului Tartessos au ajuns pe navele lor care erau cele mai mari din antichitate până în America: la Hope Mount Bay (Rhode Island) s-au descoperit inscripții cu caractere foarte asemănătoare cu cele etrusce în

care sunt consemnate date privind sosirea pe aceste meleaguri a populației care le-a scris; este vorba desigur despre cei numiți în biblie *Tarshish* veniți aici pentru a face schimburi comerciale cu populația locală.

Cele spuse mai sus despre extinderea Tracilor în Peninsula Iberică și chiar în America arată cât de întinse dimensiuni a avut spațiul trac. Din leagănul primitiv al Tracilor au plecat Dardanii, care aveau să întemeieze Troia și al căror nume se păstrează până azi în cel al Dardanelor. Din același leagăn au plecat Luvii, Aheii și Dorienii; profesorul francez Maurice Meuleau a demonstrat că Aheii au pornit de la Dunăre.

Tot de la Dunăre se trag și Dorienii; prof. Daicoviciu a subliniat cum se cuvine importanța fierului din care Dacii își confecționau diverse unelte și arme.

În valuri succesive triburile trace cunoscute sub denumiri ca Aheii și Doriienii au ocupat teritoriul Greciei peninsulare și insulare; ulterior li s-a dat o denumire comună, *Hellenes*, care la origine era numele unui mic trib de Traci-Greci, așa cum ne informează marele specialist grec prof. Sakellariu de la Salonic; așa stând lucrurile e limpede că ținutul Dacilor, care se află la originea atâtor națiuni bine cunoscute în istorie, nu mai poate fi considerat o țară oarecare, uitată într-un colț de lume; patria Tracilor e de fapt baza pe care trebuie s-o presupunem pentru începuturile civilizației europene.

În patria primitivă a Tracilor găsim și primele manifestări de organizare statală; într-adevăr, o colectivitate nu poate trăi și nu se poate manifesta decât datorită unei forme de organizare politică: Statul. Conform izvoarelor scrise, o dată hotărâtoare pentru istoria Dacilor a fost anul 514, când Darius a început campania sa contra Sciților, în fruntea unei armate de 700.000 de soldați. Toate țările ce se găseau în calea lui i-au permis să le străbată, cu excepția Dacilor, care s-au opus cu îndârjire. Această atitudine presupune existența unui stat fiindcă cetele și răsfețe de soldați n-ar fi putut să înfrunte o armată de proporțiile celei a lui Darius.

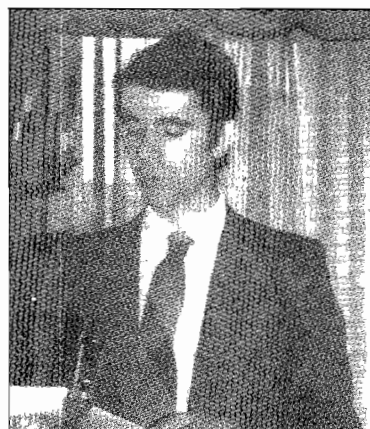
Alte succese militare însemnate au adus Daciei o glorie binemeritată în întreaga lume antică. Toate aceste succese răsunătoare presupun și ele existența unui Stat puternic, bine organizat.

Statul dac a atins apogeul sub Burebista, acum 2050 de ani. El a fost o personalitate de talia lui Caesar. Succesorii săi au fost de asemenea personalități remarcabile, începând cu Deceneu și continuând cu Scorilos și Decebal. Mai ales în epoca lui Deceneu cultura și civilizația dacă au ajuns la un foarte înalt nivel de dezvoltare, iar ecoul lor răsuna încă în secolul al VI-lea, când își redacta opera Iordanes. Tracii cultivau astronomia, matematica, medicina; Platon îi considera pe medicii traci superiori medicilor greci, deoarece, scria el, înainte de a îngriji trupul și boala ei îngrijeau sufletul, expresie sub care cred că trebuie să înțelegem sistemul nervos. În orice caz e vorba de o concepție medicală foarte modernă.

Infrângerea lui Decebal n-a însemnat ieșirea Dacilor din istorie. E de ajuns să amintesc că ei au intrat în administrația și armata romană, devenind soldați, generali și chiar împărați. Într-adevăr din cei 80 de împărați câți a avut Roma, 40 au fost traco-illiri.

Actele celui de al doilea Simpozion de Tracologie

Monumentele megalitice din Bulgaria

P. Delev

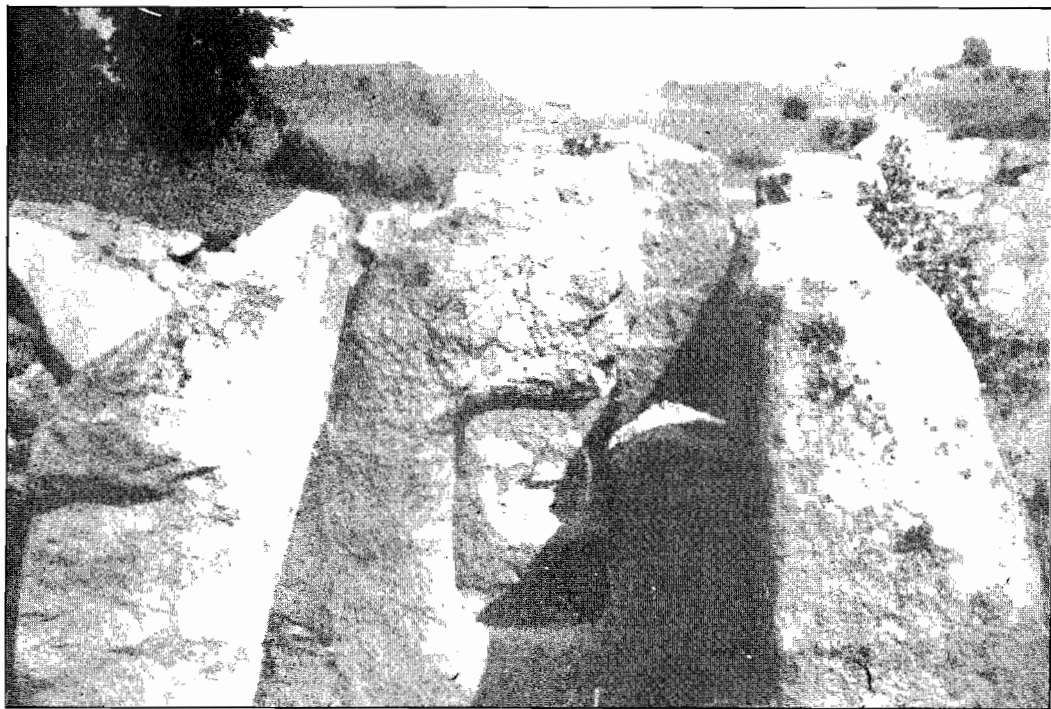
Monumentele megalitice din Tracia au rămas multă vreme puțin cunoscute și insuficient studiate. Karel Skorpil și Georgi Boncev au fost printre primii cercetători care au încercat să le descrie în mod sistematic, iar mai târziu Ivan Velkov și Vasil Mikov au tratat sporadic anumite aspecte ale chestiunii. Studiul construcțiilor megalitice trace a înaintat mult în ultima decadă datorită mai ales expedițiilor arheologice organizate de Institutul de tracologie din Sofia. Rezultatele au fost publicate în seria *Monumenta Thraciae Antiquae* sub titlul *Les mégalithes en Thrace*; un prim volum a apărut în 1977, iar al doilea e sub tipar la editura “Nauka i Izkustvo” de la Sofia.

Printre monumentele megalitice din Tracia *dolmenii* sunt cele mai tipice, mai numeroase și mai bine studiate la ora actuală. Le găsim într-o zonă din sud-estul Bulgariei (regiunea muntoasă de la Strandja și Sakar) și în teritoriile învecinate din Turcia europeană și nord-estul Greciei. Numărul lor depășește 750 pe teritoriul bulgar, din care numai 100 sunt bine conservate. Dolmenii traci sunt de obicei construiți din blocuri mari de piatră care formează camere dreptunghiulare, care sunt acoperite cu o piatră orizontală și mai mare. Blocul de piatră din față are o deschidere în formă dreptunghiulară, trapezoidală sau boltită, care servește drept intrare. Pereții laterali sunt verticali, înclinați spre interior sau formați din două dale suprapuse din care cel puțin cele de sus sunt înclinate spre interior. De obicei, dalele laterale sunt mai lungi decât camera și cuprind între ele dalele transversale. Camera principală a dolmenului e uneori precedată de altă cameră mai mică. Dolmenii formați dintr-o singură cameră sau din două pot avea în plus și un coridor de acces, foarte scurt;

deschis în partea din față, acest *dromos* era de asemenea acoperit de un bloc de piatră. Dolmenii traci pot fi clasificați în patru grupuri tipologice: cu o cameră; cu o cameră și un coridor de acces; cu două camere; cu două camere și coridor de acces. Dolmenii erau acoperiți de *tumuli* de pământ sau de piatră, aflați astăzi într-o proastă stare de conservare. De obicei în fiecare *tumulus* se află un singur dolmen orientat cu deschiderea spre sud, sud-est sau sud-vest; în cazul, destul de rar, al “dolmenilor dubli” găsim doi dolmeni paraleli uniți sau izolați în același *tumulus*. Săpăturile efectuate în 1976 și 1978 au demonstrat că partea anterioară a *tumulus*-ului era tăiată de un zid cu fațadă dreaptă, din dale verticale, iar intrarea dolmenului se afla în centru.

În Tracia mai există un tip de mormânt megalitic; e vorba despre mormintele săpate direct în stâncile naturale din anumite regiuni: litoralul Mării Negre, la nord de capul Caliacra, podișul Provadia, pasul Diulino în munții Balcani orientali, sudul regiunii Strandja în jurul localităților Viza, Midia și Sarai, bazinul râului Arda în Rodopii de răsărit, muntele Pangeu din Grecia. Toate aceste morminte constau dintr-o cameră funerară închisă precedată de o anticameră deschisă care duce la intrare. Un număr restrâns din acestea nu au anticameră, pe care o pot înlocui cu o nișă săpată lângă intrare. Mormintele săpate în coasta muntelui sau în terenuri stâncoase au anticamera în formă de groapă, deschisă numai în partea de sus. Din punctul de vedere al construcției, mormintele rupestre se împart în trei grupuri:

- cu camere funerare săpate în întregime în stâncă și accesibile numai prin intrare;

- cu o cameră având intrare laterală și o a doua deschidere în partea de sus acoperită de un bloc de piatră;

- deschise numai în partea de sus și acoperite de o dală orizontală.

Cele mai multe camere funerare sunt dreptunghiulare în timp ce altele sunt circulare. În numeroase cazuri în cameră se află un pat funerar în relief sau săpat, sau nișe de forme și dimensiuni diferite, săpate în pereți.

În munții Rodope de est, pe lângă mormintele rupestre se găsește adesea un alt tip specific de monumente rupestre: nișe trapezoidale, săpate în mare număr în pereții verticali ai falezelor și în stânci mari. Destinația lor rămâne incertă, dar putem observa că ele se găsesc adesea împreună cu mormintele rupestre.

Alt grup foarte răspândit în regiunea mormintelor megalitice, ca și în alte regiuni muntoase ale Traciei, cuprinde numeroase și diverse monumente cunoscute de obicei sub denumirea de "stânci de sacrificiu". Ele au bazine și cavități artificiale de forme și dimensiuni diferite, săpate în suprafața superioară a stâncilor. E vorba de altare primitive care marchează locul unor vechi sanctuare și al altor centre de cult în aer liber aparținând vechilor Traci. Anumite sanctuare rupestre mai dezvoltate prezintă adevărate complexe de morminte și de nișe rupestre, de bazine și cavități și se observă de asemenea scările, săpate în piatră, pe care se desfășurau procesiunile. Uneori sanctuarele rupestre conțin discuri solare sculptate în relief pe stâncă, de exemplu la Bailovo și la Paleocastro lângă Topolovgrad, unde s-a găsit și o reprezentare primitivă a Soarelui înaripat.

Unitatea monumentelor descrise până aici e foarte verosimilă, dar e greu de susținut cu fapte arheologice sigure. Toate mormintele megalitice au fost prădate de multă vreme. Cu toate acestea puținele materiale arheologice, care provin mai ales din dolmeni, permit o datare destul de sigură. E vorba în primul rând de fragmente de ceramică și, mai rar, de recipiente de argilă intacte și de ornamente de bronz, inclusiv mai multe *fibulae*. Toate aceste materiale aparțin fazei vechi a Epocii de fier (sec. XI-VI î.e.n.); trebuie să remarcăm mai ales că materialele dintr-un singur dolmen acoperă adesea tot acest interval cronologic, dovadă că dolmenii au fost folosiți mult timp. Printre descoperirile foarte rare din mormintele rupestre trebuie semnalată în primul rând urna cu trepied de la Șiroko Pole; datarea sa (sec. IX-VIII î.e.n.) confirmă sincronismul dolmenilor și mormintelor rupestre coroborat de raționamente tipologice topografice și istorico-geografice.

Datarea mormintelor megalitice și caracterul materialelor asociate cu ele ne îngăduie să le atribuim triburilor trace locale din prima fază a Epocii de fier.

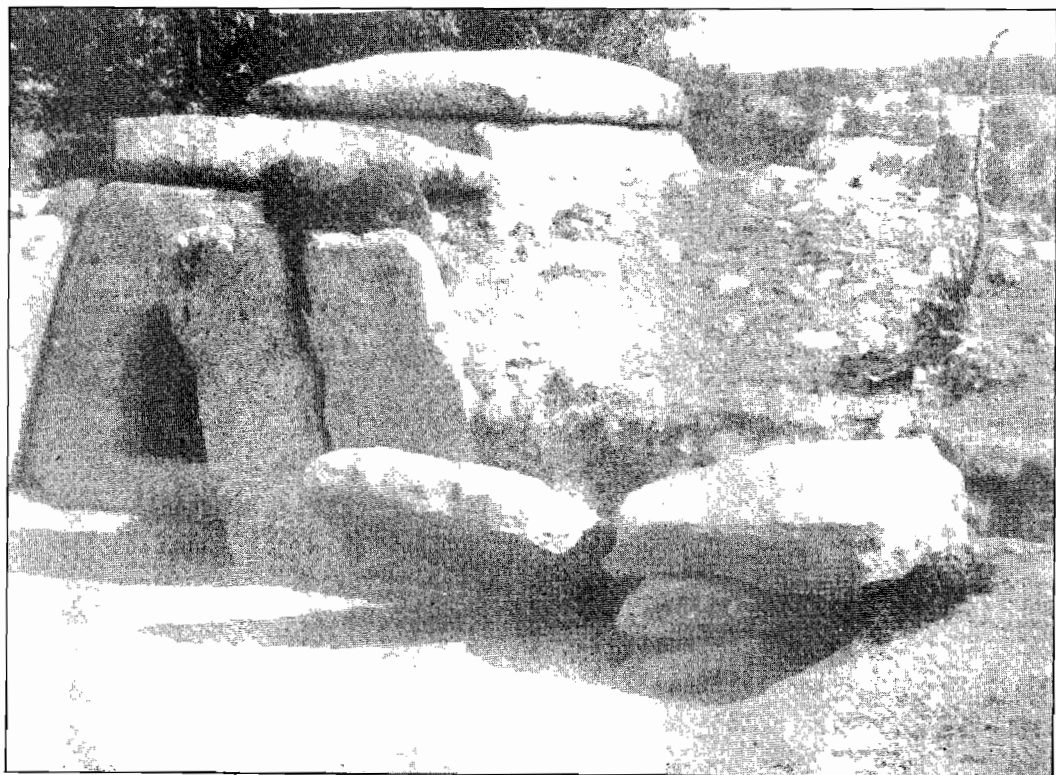
E important să remarcăm că monumentele megalitice s-au răspândit pe un teritoriu limitat din vechea Tracie: un arc mare care începe pe litoralul Mării Negre la Nord și merge până la muntele Pangeu, la sud-est, și care are centre importante în sud-est - regiunea dolmenică de la Sakar și Strandja și regiunea mormintelor și nișelor rupestre din munții Rodope de

est. Nu putem încă explica în mod satisfăcător diferența dintre aceste două teritorii învecinate, însă coexistența lor arată că au avut loc dezvoltări paralele și simultane ale unor structuri socio-politice tribale, constituite în aceste două regiuni în prima fază a Epocii de fier.

Interpretând mormintele megalitice ca aparținând aristocrației tribale trace, basileilor și dinaștilor locali obținem o importantă sursă de informații asupra dezvoltării socio-economice și politice a Traciei antice.

Monumentele megalitice trace sunt produsul și cea mai clară manifestare a unui sistem religios și politic ce poate fi numit provizoriu "orfismul trac". Ele sunt cele mai remarcabile creații ale epocii, astfel că avem poate dreptul să vorbim de o vârstă megalitică în Tracia și de o cultură megalitică tracă cuprinzând întreg ansamblul de vestigii materiale și spirituale al căror nucleu îl constituie.

Cultura megalitică prezintă cel mai înalt nivel de dezvoltare al societății trace în prima fază a Epocii de fier; ea este punctul de plecare al civilizației trace din primul mileniu î.e.n. Putem aminti aici că tocmai în cele două regiuni centrale megalitice trebuie situat teritoriul tribal primitiv al Odrizilor. Pe de altă parte zona megalitică fixează o vastă comunitate religioasă și culturală, care explică și predetermină consolidarea ușoară și rapidă a marelui regat odriz. A fost făcută demonstrația că mormintele tumulare trace cu boltă și cupolă din perioada următoare secolului al VI-lea î.e.n., de care se leagă extinderea teritoriului odriz prezintă o evoluție bazată pe tradițiile mormintelor megalitice.

Problema cardinală pe care o ridică structura megalitică tracă este aceea a originilor și a dezvoltării sale inițiale. Există o cultură dolmenică destul de înaintată în Caucaz, în Epoca de bronz, pe de altă parte diferite tipuri de monumente megalitice sunt frecvente în lumea mediteraneană, dar pentru moment nu dispunem de nici o dovadă că între ele și megalitiții traci ar fi existat legături directe. Dimpotrivă, ideea unei dezvoltări locale și independente a tradiției megalitice trace poate fi sprijinită cu câteva argumente solide. În ciuda numeroaselor aspecte încă neclarificate, se poate formula ipoteza generală că cultura megalitică tracă este produsul epocii agitate de tranziție de la Epoca de bronz la Epoca de fier, caracterizată prin mari mișcări de populații și de idei. Este o epocă de schimbări și de reorganizare pentru întreg spațiul sud-est european și din Mediterana de răsărit. Atunci a avut loc fuziunea tradițiilor locale cu ideile noi, venite din afară, care au dat naștere în sud-estul Traciei unui nou sistem religios; acesta a făcut necesară construirea monumentelor megalitice și a constituit baza ideologică pentru dezvoltarea civilizației trace; este sistemul religios pe care astăzi îl cunoaștem sub numele poetului mitic Orfeu.

Noi, Românii, mâncăm și azi la masa (de lemn) a părinților noștri: TRACII

D. Bălașa

Nu numai limba, ci și *portul nostru străbun* face parte din moștenirea traco-dacă. Chiar *masa rotundă*, cu trei picioare, la care mănâncă încă țărani români este o moștenire traco-dacică. Ea, în același timp, este o moștenire nedespărțită de unele tradiții ancestrale, festive. Despre masa tracică păstrată prin transmisia directă de la Daci, vom scrie cele ce urmează.

În secolul V înainte de Hristos, Tracii erau, așa cum spune Herodot, “neamul cel mai răspândit din lume după cel al Indienilor”. Tot în acest timp aflăm că Tracii erau într-un stadiu avansat de civilizație în ceea ce privește inventarul casnic. Ei mâncau așezați în jurul unei mese rotunde. Iată cum descrie Xenofon (născut c. 434 a.Hr.) un *ospăț tracic* la casa lui Seuthes: “Fură aduse tuturor măsuțe cu trei picioare. Acestea, cam douăzeci la număr, erau încărcate cu bucăți de carne și pâini mari dospite.. Măsuțele erau rânduite de obicei în fața oaspeților”. Tot la această petrecere se amintesc muzicanți “care suflau în cornuri asemănătoare celor cu care se dau semnalele, și muzicanți cu trompete din piele netăbăcită (= cimpoi)...ca și cum s-ar fi slujit de magadis (= un fel de harpă cu 20 de coarde)”. (*Fontes ad historiam Dacoromaniae pertinentes*, București, 1964, I, p.97).

Masa de care se amintește în acest text, se păstrează la Români până în ziua de astăzi. Cuvântul *masă* este traco-dacic, de la forma rotundă, asemănătoare cu a lunii de pe cer (în sanscrită *mas*, în latină *mensis*, iar ca inventar de uz casnic *mensa*).

Înălțimea picioarelor *mesei tracice* variază între 25-50 cm. Ea oferă avantajul că se poate așeza chiar pe un teren neregulat. Masa cu patru picioare nu are un echilibru perfect decât pe pardoseală bine nivelată.

Ne-am oprit asupra mesei traco-dacice, deoarece este masa la care am mâncat și noi în casa părintească din comuna Gușoeni, județul Vâlcea. La această masă scundă (c. 40 cm) mâncăm și astăzi de câte ori mergem pe

la sora noastră Constanța, care a rămas în casa bătrână din Dealul Mare, să ducă mai departe tradiția multimilenară a mesei tracice. Pe ea, mama Ioana așternea la sărbători o față de masă țesută din fuior de in sau de cânepă. Fețe de masă lucrate în casă se mai păstrează și azi.

Imi amintesc că în satul nostru, acum c. 50 de ani, erau mulți oameni care purtau cămăși de tort, lucrate din in sau cânepă.

Citez cu acest prilej, spusele aceluiași Herodot, că “în țara lor crește cânepa care seamănă nespus cu inul, numai că este mai groasă și mai înaltă. În această privință întrece cu mult inul. Crește și de la sine și semănată. Iar din ea, Tracii își fac îmbrăcăminte foarte asemănătoare cu cea de in. Când nu ești un bun cunoscător, nu poți să-ți dai seama dacă aceste haine sunt de in sau de cânepă. Omul care n-a văzut niciodată cânepa crede că haina este făcută din in” (*Fontes...I*, p:43).

Așezați la o masă rotundă, cu trei picioare, noi cei șapte copii, plus cei doi părinți și o bunică am văzut în noi “Tracii” de acum două-trei milenii. Această viziune în antichitatea străbună ne-a făcut să deschidem o anchetă pe o arie mai largă, în ceea ce privește *masa tracică*. Pentru informare ne-am adresat unor cunoscuți și am aflat că *masa tracică pe tot teritoriul locuit de Români se păstrează încă*. O parte din intelectualii satelor au înlocuit această masă scundă cu masa înaltă (de c. 80 cm) cu patru picioare. *Majoritatea populației folosește încă masa tracică*, cu trei picioare. La orașe, ea apare numai în cartierele mărginașe și este pe cale de dispariție.

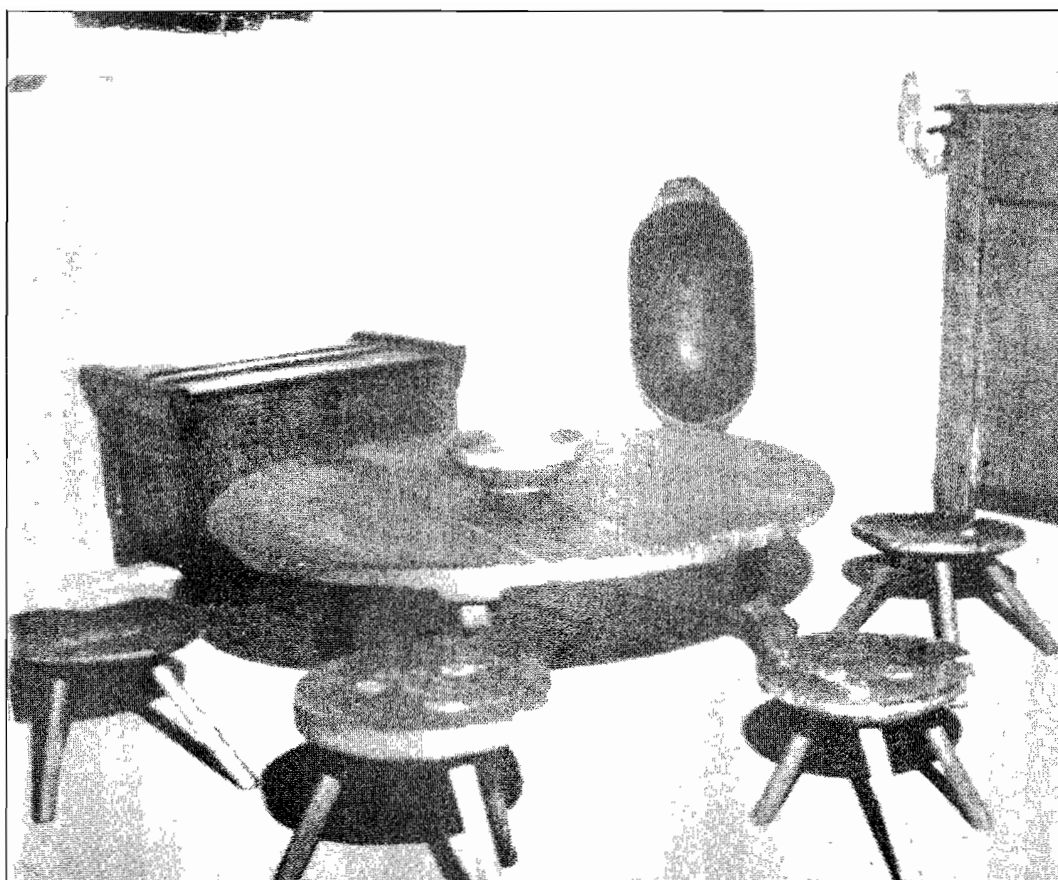
Tot din răspunsurile primite se constată utilizarea ei în special la evenimente deosebite din viața omului: la *ursători, botez, datul de grindă a copiilor, cununie și la moarte*.

1. *La ursători*. În seara zilei a treia de la nașterea unui prunc înainte de scăpătatul soarelui, i se pun *ursătorile*. Era credința și încă mai dăinuie, că în noaptea ce urmează vin cele *trei ursători*, intră în casă pe cel mai mic orificiu și ursează la bine sau la rău pe noul născut. Dacă ai casei nu pregătesc *masa* și nu-și manifestă prin așezarea pe ea a unor obiecte semnificative a dorinței lor, ursitoarele fac ce cred. Ele pot fi îmblânzite ca să rânduiască pruncului un viitor fericit. De reținut este faptul că noului născut “i se pun ursătorile” sau “i se pune turta”, numai pe *masa rotundă cu trei picioare*. Dacă cineva nu are această masă, “o împrumută de la un vecin”, îmi scriu cei mai mulți dintre informatorii mei.

Înainte vreme, spun bătrânii, la copiii de parte bărbătească se așeza pe masă un ciomag, o secure sau un cuțit, ca să le poată mânui cu succes când vor fi mari, în contra dușmanilor atacatori. La fete se așeza pe masă un caer de lână sau de cânepă, furcă, fus, ițe, pânză, ață, ac, etc. Acum se așează pe masă creion, hârtie, cărți etc., pentru ca ursitoarele să creeze noului născut un destin în acest sens.

De remarcat că astăzi se pun ursătorile, nu atât pentru credința în *ursită*, ci pentru respectul față de tradiția străbună și din dorința de a perpetua niște obiceiuri frumoase, la bucuria noului născut.

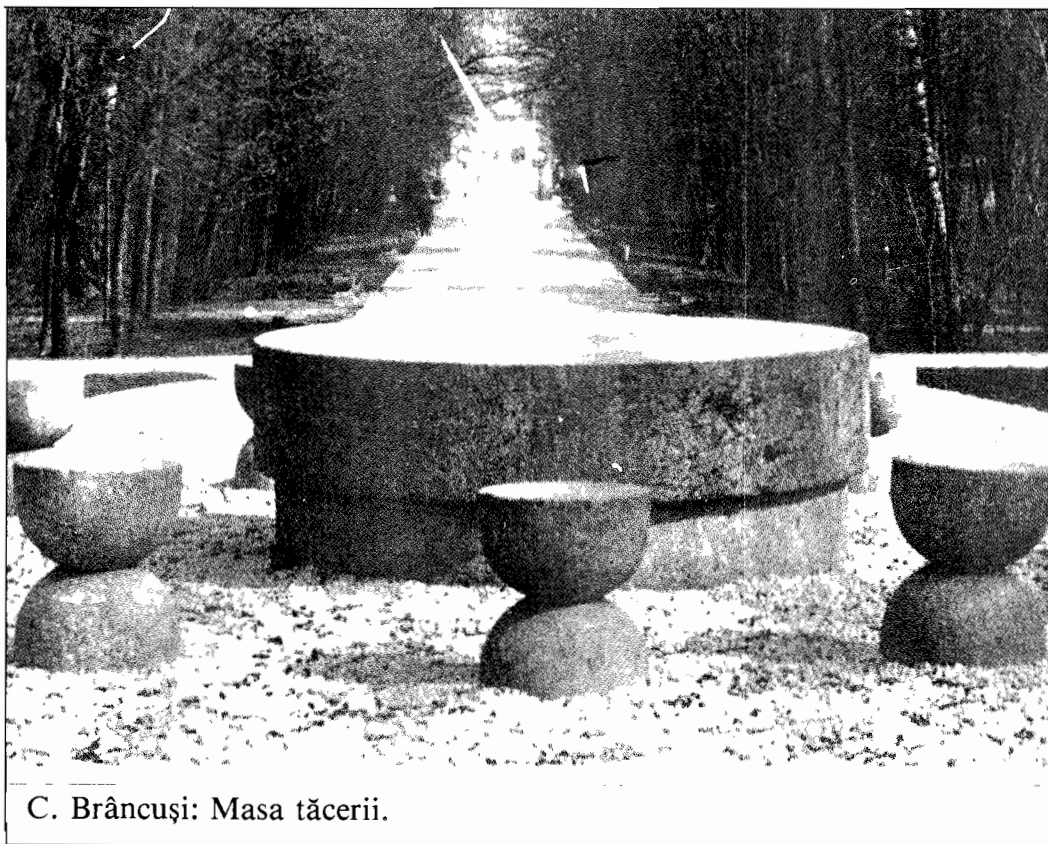
2. *După botez*. Când nașa și moașa vin cu copilul acasă de la botez, *masa* (traco-dacică) este așezată în tinda casei, având pe ea azimă unsă cu

miere, sare, o cană cu vin, bănuți, o chită de pătrunjel verde ș.a. Nașa cu copilul în brațe, urmată de moașă și mama copilului, ocolește masa de trei ori, zicând la prima ocolire: “Doamne, ajută cu bine”. La a doua ocolire: “Doamne, ajută cu sănătate”, iar la a treia ocolire: “Sf. Treime să fie de ajutor”. Apoi nașa predă pruncul mamei cu urările de bine. Se observă aici influența religiei creștine.

3. *Datul de grindă* . De Anul Nou (Sf. Vasile), dimineața copiii până la trei ani se dau de grindă, de obicei în casa moașei. La cei mai cu stare vine moașa acasă. Se așează masa de care ne ocupăm, în mijlocul casei, având pe ea o bardă, topor sau alt obiect de fier. Moașa pune în colacul ce are formă de cerc(gol la mijloc) un ban de aramă, de argint, de aur sau (mai târziu) o bancnotă; apoi pune colacul pe capul copilului, îl apucă de subțioară, așează copilul cu picioarele pe fierul de pe masă, apoi îl ridică cu capul până în grinda tavanului, zicând: “Tâta (= atâta) să crească nepotul (sau nepoata) mare”. A doua oară procedează la fel și zice: “Să trăiască și să înflorească ca merii, ca perii în mijlocul primăverii”. A treia oară “Să se facă nepotul mare, să trăiască, cu norocul să se hrănească”. Apoi se ridică fierul de pe masă și la o oră potrivită va începe în jurul a una sau a două mese rotunde, o petrecere, care durează până seara târziu.

4. *La nuntă.* Când vine mireasa cu ginerele de la cununie, se așează în fața casei, jos pe pământ *masa* (cu trei picioare, nu altfel de masă), având pe ea pâine dospită, sare și vin. Soacra îi pune miresei o cârpă de borangic după gât, o sărută, apoi cu nașii dă ocol mesei de trei ori, gustă din pâine, din sare și din vin, și mireasa cu piciorul răstoarnă masa și este condusă în noua locuință.

C. Brâncuși: Masa tăcerii.

5. *La parastasul de 40 de zile.* Pentru orice mort, la parastasul de 40 de zile se dă de pomană o masă rotundă cu trei picioare, împreună cu alte obiecte. După o credință ce se păstrează încă, sufletul mortului stă în jurul casei până la 40 de zile, când pleacă definitiv, cu toate lucrurile ce i se dau de pomană. De aceea parastasul de 40 de zile nu trebuie să treacă peste această dată, nici o zi.

Recapitulând cele de mai sus, constatăm mai întâi că, în general, până acum 40-50 de ani, la ocazii festive se așezau un șir de astfel de mese 5-20, pe care se puneau bucatele și mesenii se așezau pe scaune mici, dând copiilor de grindă, la primirea miresei de către soacră și face parte din obiectele ce se împart pentru un mort la parastasul de 40 de zile.

În toate aceste cinci acte festive descrise de noi, ritualul este bogat și impresionant. Scopul nostru a fost să prezentăm *masa traco-dacică* și numai tangențial ritualul festiv.

O frumoasă masă de lemn lucrată dintr-o singură bucată, cu picioarele cioplite din același butuc și cu marginea rotundă puțin ridicată în sus, am văzut la muzeul preotului Ion Bălașa (tatăl pictorului Sabin Bălașa) din comuna Iancu Jianu, jud. Olt.

Necunoscându-se trecutul acestui obiect de uz casnic, în muzee foarte rar s-au inventariat asemenea piese. Scopul comunicării noastre este de a preciza existența mesei tracice de la Xenofon, până în zilele noastre.

Masa aceasta, străbună, din lumea traco-dacică s-a răspândit și la popoarele vecine și a fost preluată mai târziu chiar de popoarele migratoare, după ce ele au devenit sedentare.

“Masa tăcerii” de la Târgu-Jiu, operă a nemuritorului Brâncuși a eternizat în piatră, multimilenara masă tracică. *Păstrată cu sfințenie de către Români, ea nu este decât o verigă din lanțul continuității traco-dacice până în zilele noastre.*

După ce am terminat de scris această lucrare, am înțeles de ce *Josif Constantin Drăgan* a intitulat buletinul său: “*Noi Tracii*”. Prin noi Tracii trăiesc și vor trăi peste milenii.

IN MUNȚII SFINȚI,

In munții sfinți, viața aș vrea să o sfârșesc,
In ritul lui Zamolxe, pe rug să fiu aprins,
Fecioarele să-mi cânte din tulnic strămoșesc
Și sufletu-mi să sboare în spațiul necuprins.

In sărbători de vară, am sacru parastas
In sunet de cimpoaie, pe vârfuri de brădet,
Să-mi poarte amintirea la cei ce au rămas,
Precum ne învățară preoți din neamul get.

Aurel T. Costești

PE ANTICE RUINE

Pe antice ruine își scutură în vânt,
Ingălbenite frunze, mesteacănul cărunt...
Sub raze tremurânde și tainice de seară
O lume dispărută de mult, învie iară.

Pe antice ruine mă simt din nou un Dac,
Ce-nfruntă cu trufie urgia unui veac,
Și Decebal mi-e prieten din nou, ca în trecut,
Când apăram cetatea cu al credinței scut.

Pe antice ruine dispar și eu încet
Și mă cufund în noaptea trecutului secret...
Și sorb paharul morții cu mândrul Decebal
Decât să-ndur rușinea de sclav imperial.

LUI ZAMOLXE

Dacia te cheamă iarăși,
Zeu al Dacilor semeți,
Să învii în noi credința
De jertfire prin săgeți.

Și cu nimbul nemuririi
Să-ncununi un suflet mort,
Ce se pierde în oceanul
Veacului lipsit de port.

Dacia te cheamă iarăși,
Zeu al Muntelui cel Sfânt
Să ne-arăți ascunsa cale
Dintre ceruri și pământ.

Aurel T. Costești

Maria Crișan: *Getia Minor în Scrisorile din exil ale lui Ovidiu* - Fondation Européenne Dragan - Roma, 1980, 52 pagini.

Broșura recent apărută la Roma, sub auspiciile Fundației Europene Drăgan, sintetizează și comentează toate informațiile despre Geto-Daci ce se găsesc consemnate în opera poetică a lui Ovidiu.

După un prim capitol consacrat denumirii "Getia Minor", care acoperă o realitate geografică cunoscută mai ales ca "Scythia Minor", autoarea se ocupă pe larg de peisajul, clima și vegetația din Dobrogea, în care s-au desfășurat cei aproape zece ani de tristă relegare a sensibilului și răsăfatului poet. Comentând versurile lui Ovidiu, Maria Crișan notează: "Există mult adevăr în această descriere și nu ar fi exclus să fie întrutotul adevăr".

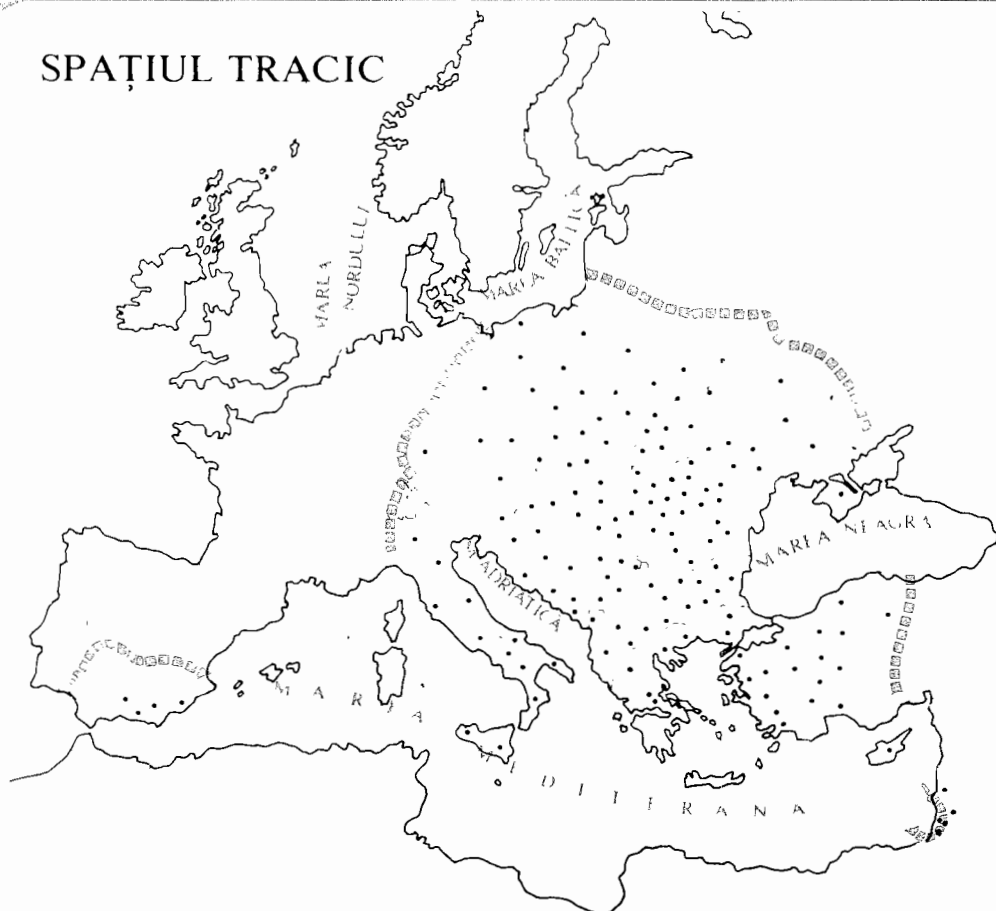
Urmează un capitol despre știrile pe care ni le dă Ovidiu despre "locuitorii acestor ținuturi sărăcicioase": Sarmați, Geto-Daci, Greci; în *Pontice* și în *Tristii*, găsim numeroase detalii privind înfățișarea fizică a locuitorilor.

Organizarea social-politică a Dobrogenilor nu l-a interesat pe Ovidiu, "Preocupat numai de tot ce putea să exploateze - respectând de cele mai multe ori adevărul istoric - în favoarea plângerii și rugămintelor lui de strămutare a locului de exil". Totuși nu lipsesc unele date importante în legătură cu triburile, clasele sociale și familia la Geto-Daci.

După unele considerații privind limba și religia locuitorilor Dobrogei antice, autoarea se ocupă de ecoul în opera lui Ovidiu al incursiunilor întreprinse de către locuitorii de dincolo de Dunăre, pustiind ținutul dobrogean.

Numeroase note și o bogată bibliografie sporesc valoarea acestei lucrări, care se va bucura desigur de o bună primire din partea cititorilor; în ceea ce-i privește pe specialiști - care nu trebuie să caute date noi sau idei originale care să-i poată interesa în paginile broșurii Mariei Crișan - sperăm însă că se vor convinge de utilitatea adoptării termenului "Getia Minor".

SPAȚIUL TRACIC

Tracii sunt neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume,
după cel al Indienilor (Herodot)

Al XV-lea Congres mondial de științe istorice	1
J.C. Drăgan: Intervenție la discuție	2
P. Delev: Monumentele megalitice din Bulgaria	4
D. Balașa: Noi, Românii, mâncăm și azi la masa (de lemn) a părinților noștri: Tracii	9
Aurel T. Costești: Poezii	13

NOI TRACII
Redacția: Via Larga 11, Milano

Director responsabil: Sabino d'Acunto
Direz. Foto Traiano 1/A Roma Reg. Trib. Roma n. 17282 del 31.5.78
Rivista mensile - Spedizione in abbonamento postale gruppo terzo (70%)
Centro stampa B.G. - Via larga 11 Milano